

НОВИ САД - На данашњи дан 1909. године рођен је Александар Ранковић, потпредседник СФРЈ и члан најужег руководства владајућег Савеза комуниста Југославије до смењивања са свих функција 1966. После завођења диктатуре 1929. осуђен је на шест година робије због илегалне комунистичке активности, а 1940. постаје члан Политбироа Комунистичке партије Југославије. У Другом светском рату руководио је припремама за устанак против окупатора, али је ухапшен у Београду крајем јула 1941. Ослобођен је смелом акцијом београдских скојеваца. Као организациони секретар КПЈ и члан Врховног штаба партизанских јединица, основао је 1944. службу безбедности под називом Одељење за заштиту народа (ОЗНА). После рата био је министар унутрашњих послова и потпредседник савезне владе а потом и потпредседник државе. У политичком обрачуну с њим на Четвртом пленуму ЦК СКЈ 1966. на Брионима, оптужен је за злоупотребе Службе државне безбедности и лишен је свих функција и потпуно искључен из јавног живота.

Данас је среда, 28. новембар, 332. дан 2018. До краја године има 33 дана.

1520 - Португалски морепловац Фернандо Магелан упловио је у Тихи океан, прошавши из Атлантског океана кроз мореуз који сада носи његово име.

1632 - Рођен је француски композитор, виолиниста, диригент, певач, глумац, сценограф и плесач италијанског порекла Ђовани Батиста Лили, познат као Жан Батист Лили, творац класичне француске опере, с балетима, хоровима, аријама и сценским ефектима. У сарадњи с француским комедиографом Жаном Молијером створио је нову драмскомузичку врсту - комедие баллет - комедију с певањем и плесом. Приписује му се прва употреба палице за дириговање. Док је почетком 1687. дириговао "Те Деум" за опоравак од болести краља Луја XIV, озледио се дугим диригентским штапом и рана се претворила у смртоносну гангрену. Дела: опере "Тезеј", "Персеј", "Кадмис и Хермиона", "Алсеста", "Психа", "Амадис од Галије", "Армида", "Асис и Галатеја", "Прозефина", "Фетон", комедије-балети "Женидба на силу", "Жорж Дандин", "Господин од Пурсоњака", "Грађанин-племић", црквене композиције "Те Деум", "Де профундис", "Мизерере".

1757 - Рођен је енглески сликар, бакрорезац и писац Вилијам Блејк. Као илустратор често је радио на старозаветне теме, попут "Књиге о Јову", али је илустровао и дела Џона Милтона или "Божанствену комедију" Дантеа Алигијерија. Као писац био је склон мистицизму, али је литерарну славу стекао лирским песмама као што су "Песме искуства" и "Песме невиности".

1820 - Рођен је немачки филозоф Фридрих Енгелс, један од оснивача такозваног научног социјализма и најближи сарадник Карла Маркса. Отац, индустријалац текстила послао га је у Манчестер, тада глобални центар текстилне индустрије, где се под утиском тешког положаја радника, заинтересовао за социјалне теме. У сарадњи с Марксом написао је "Немачку идеологију" и "Манифест комунистичке партије" и организовао Прву интернационалу, основану 1864. После Марксове смрти 1883. наставио је рад у Другој интернационали основаној 1889. и написао "Порекло породице, приватне својине и државе" и "Лудвиг Фојербах и крај немачке класичне филозофије". Последње године живота посветио је редиговању другог и трећег тома Марксовог "Капитала". Остала дела: "Анти-Диринг", "Скица за критику националне економије", "Положај радничке класе у Енглеској", "Света породица".

1821 - Скупштина Панаме под вођством пуковника Хозеа Фабреге прогласила је независност те земље од Шпаније као и присаједињење Новој Гранади (Колумбији).

1829 - Рођен је руски клавирски виртуоз и композитор Антон Григорјевич Рубинштајн, оснивач Конзерваторијума у Петрограду (Санкт Петербургу). Припадао је тзв. космополитском правцу, насупрот "Великој петорици". Компонувао је опере, клавирске композиције, соло песме.

1878. Умро је српски писац и сликар Ђура Јакшић, најизразитији представник романтизма у српској књижевности и један од најдаровитијих српских сликара 19. века. Писао је лирску, родољубиву, сатиричну, социјалну и епску поезију. Сликаство је учио у Сегедину, Темишвару, Пешти, Великом Бечкереку (сада Зрењанин), Бечу и Минхену. Потом је био учитељ у више места тадашње Србије и предавао цртање у Крагујевцу, Пожаревцу и Јагодини. Страстан, плаховите маште и веома емотиван, бунтован и слободољубив, писао је с романтичарским патосом песме о слободи и стиховане лирске исповести. Песме "На Липару", "Поноћ", "Мила", "Падајте браћо", "Отаџбина", "Ја сам стена", "Ноћ у Горњаку", спадају у врх српске романтичарске поезије. Написао је и драме у стиховима "Сеоба Србаља", "Јелисавета, књегиња црногорска" и "Станоје Главаш", као и око 40 приповедака.

1881 - Рођен је аустријски писац Штефан Цвајг. У раним делима је под утицајем бечког импресионизма и психоанализе Сигмунда Фројда. Доцније је знатну популарност стекао романираним биографијама и есејистичким студијама о значајним личностима историје и литературе. Пред нацистима је 1938. емигрирао у САД, а 1942. извршио је у Бразилу самоубиство, захваћен унутрашњом кризом и сломљен нацистичким варварством. Дела: приповетке "Пометеност осећања", "Амок", "Први доживљај", романиране биографије "Жозеф Фуше", "Марија Антоанета", "Тријумф и трагика Еразма Ротердамског", "Марија Стјуарт", студије "Три мајстора" (Балзак, Дикенс, Достојевски), "Борба с демоном" (Хелдерлин, Клајст, Ниче), "Три песника свога живота" (Казанова, Стендал, Толстој), аутобиографско дело "Јучерашњи свет".

1905 - Ирски националиста Артур Грифит основао је у Даблину партију "Шин фејн", чији је главни задатак била борба за осамостаљење Ирске од Велике Британије.

1907 - Рођен је италијански писац Алберто Пинкерле, познат као Алберто Моравија, који је светску славу стекао делима о моралном раслојавању италијанске буржоазије. Писао је романе, позоришне комаде, кратке приче, есеје, путописе, критику - филмску и позоришну. Дела: романи "Равнодушни људи", "Презир", "Римљанка", "Досада", "Конформист", "Ђоћара", "Ја и он", "Пажња", "Унутрашњи живот", "Година 1934", "Римске приче", "Аутомат", "Други живот".

1908 - Рођен је Клод Леви-Штрос, француски академик, антрополог, етносоциолог. На основу племенских обичаја и митова показао је да је људско понашање засновано на логичким системима који могу да се разликују од друштва до друштва, али поседују заједничку подструктуру. Широј публици постао је познат делом "Тужни тропи" (1955.) у којем је описивао понашање бразилских урођеника, на основу личног искуства. Боравак међу њима коначно је одредио његово опредељење ка антропологији. Веровао је да лингвистика и математичка логика у антрополошким истраживањима имају посебан значај. Друга дела: "Елементарне структуре сродства", "Структурна антропологија", "Дивља мисао", "Митологике".

1919 - Ненси Естор је као прва жена изабрана у британски парламент.

1941 - Совјетска армија је у Другом светском рату избацила немачке трупе из Ростова на Дону.

1942 - У пожару који је уништио један ноћни клуб у, САД, погинуло је око 500 особа.

1943 - У Техерану су у Другом светском рату, на првом заједничком састанку, совјетски лидер Стаљин, председник САД Френклин Рузвелт и британски премијер Винстон Черчил разматрали отварање другог фронта у Европи, операције на Источном фронту, послератно уређење Европе и питање Југославије. Договорено је да се Југославија обнови "у потпуном територијалном интегритету и независности, с тим што ће питање њених западних граница бити решено после рата". Конференција је окончана 1. децембра.

1945 - Умро је амерички тенисер и политичар Двајт Дејвис, који је 1900. основао тениско такмичење нација "Дејвис куп". Био је и амерички министар рата од 1925. до 1929. и генерални гувернер САД на Филипинима од 1929. до 1932.

1954 - Умро је италијански нуклеарни физичар Енрико Ферми, који је први бомбардовао уран неутронима, добитник Нобелове награде за физику 1938. Засновао је теорију кретања неутрона, а у Другом светском рату је у САД, где је 1938. емигрирао из

Италије, на Чикашком универзитету руководио градњом првог нуклеарног реактора. Његовим именом названо је више појмова у нуклеарној физици: "Фермијево правило селекције", "Фермијев модел гаса", "Фермијева 'старост' неутрона", ферми као јединица за дужину.

1960 - Мауританија, земља на западу Африке, постала је независна исламска република. Претходно, била је саставни део Француске Западне Африке.

1971 - Јорданског председника владе Васфи Тела убили су припадници палестинске терористичке организације "Црни септембар" у Каиру, где је допутовао ради учешћа на Арапској конференцији.

1975 - Фретилин (Револуционарни фронт за независност Источног Тимора) је једнострано прогласио независност те бивше португалске колоније под именом "Демократска република Источни Тимор".

1979 - Новозеландски авион "DC-10" ударио је у планину Еребус на Антарктику, што није преживео нико од 257 путника и чланова посаде.

1987 - Приликом пада јужноафричког авиона типа "Боинг 747" у Индијски океан, близу Маурицијуса, погинуло је свих 160 путника и чланова посаде.

1989 - Индијски председник владе Раџив Ганди дао је оставку после пораза на изборима.

1990 - Сингапурски председник владе и творац својеврсног привредног чуда те невелике земље, Ли Куан Ју сишао је са власти после 31 године. Али и надаље је његов утицај остао пресудан у Сингапуру.

1991 - Либијски лидер Моамер Гадафи објавио је да неће предати двојицу Либијаца који

су оптужени за подметање бомбе у амерички путнички авион који се срушио изнад места Локерби у Шкотској.

1994 - Норвежани су на референдуму одбили да се прикључе Европској унији.

1996 - Алжирци су великом већином одобрили уставне промене које омогућавају забрану исламистичких политичких партија.

2000 - СРЈ је постала пуноправни члан Светске здравствене организације.

2002 - У експлозији аутомобила-бомбе, тројица исламских терориста самоубица убили су у једном хотелу пуном израелских туриста у кенијском граду Момбаси 13 људи, 10 Кенијаца и тројицу Израелаца.

2004 - У експлозији гаса у руднику угља Ченђијашан на северу Кине живот је изгубило 166 рудара.

2009 - Умро је Милан Булајић, стручњак за међународно право, дипломата, председник Фонда за истраживање геноцида и дугогодишњи директор Музеја жртава геноцида у Београду. Као "Amicus Curiae" (пријатељ суда) учествовао је на суђењу Ајхману 1961. у Јерусалиму. Учествовао је на бројним домаћим и међународним скуповима и аутор је неколико десетина књига.

2011 - Умро је Анте Марковић последњи председник владе СФРЈ. Електротехнику је завршио у Загребу и деценијама је био успешан привредник. Од марта 1989. до децембра 1991. налазио се на челу последње владе (Савезно извршно веће) СФР Југославије. Настојао је да спроведе реформе, на трагу тенденција које су уследиле у источној Европи после пада Берлинског зида, али није и поред извесног успеха, имао подршку ни републичких руководстава ни иностранства, осим декларативну. Децембра 1991. поднео је оставку. Остатак живота провео је у Аустрији, као успешан послован човек.

(Танјуг)